

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยและแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาล

Development of an Instructional Model based on Character Education and Experiential Learning Approaches for Enhancing Cultural Competences in Nursing of Nursing Students

บุศย์รินทร์ อารยะธนิตกุล* วิชัย เสวกงาม** อลิศรา ชูชาติ***

Bussarin Arayathanitkul* Wichai Sawekngam** Alisara Chuchat***

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10330

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand 10330

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล และศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ขั้นตอนการวิจัยมี 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยและแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลและระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 21 คน ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล แบบบันทึกการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้รับบริการ และบันทึกการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นปฏิบัติการพยาบาลบนพื้นฐานทางจริยธรรม ขั้นสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นสร้างแนวทางการปฏิบัติและคุณลักษณะที่ดี และขั้นปฏิบัติการพยาบาลตามแนวทางปฏิบัติ และคุณลักษณะที่ดี
2. ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นพบว่า ภายหลังการทดลอง นักศึกษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลทั้งโดยรวมและรายด้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม ด้านความสามารถในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และด้านทักษะการดูแลผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษาพยาบาลตระหนักและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมได้อย่างครอบคลุม วางแผนการพยาบาลสอดคล้องกับวัฒนธรรมของผู้รับบริการ และปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเห็นอกเห็นใจ ให้เกียรติและเคารพในความเป็นบุคคลของผู้รับบริการ

* นิสิตหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** Ph.D. (candidate) (Curriculum and instruction), Faculty of Education, Chulalongkorn University

Corresponding Author : **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย E-mail: wichai.s@chula.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำสำคัญ : สมรรถนะทางวัฒนธรรม นักศึกษาพยาบาล รูปแบบการเรียนการสอน การศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

Abstract

This research and development study aimed to develop an instructional model for enhancing cultural competences in nursing of nursing students and evaluate the achievement of the model which consisted of 2 phases. The first phase was the development of an instructional model by using character education and experiential learning approaches. The second phase was the use of the instructional model and the evaluation of achievement. The instructional model was used to teach 21 third year students in Bachelor's Degree of Nursing Program. In this case, the students were studying in the Pediatric practicum course in the first semester of academic year 2016. The employed research instruments were cultural competency assessment form, a learning log and a study of patient's culture form. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and T-test. The results of study were

1. The instructional model for enhancing cultural competences in nursing of nursing students was composed of four steps as follows: learning by clinical practicing based on ethics, reflecting and sharing, formulating good practice and good characters and practicing based on good practice and characters.

2. The result from using of the instructional model showed that after the experiment, the students had the higher of cultural competence scores in cultural awareness, ability to gain knowledge about culture, and cultural care skills at the statistically significant level of .05. Students are conscious and valued culture, gathered cultural data completely, planed congruent care for the patients and practiced with empathy, honor and respect.

Keywords : cultural competences, nursing students, an instructional model, character education approach, experiential learning approach

บทนำ

พยาบาลเป็นหนึ่งในบุคลากรทางด้านสาธารณสุข เป็นวิชาชีพที่ปฏิบัติงานโดยตรงต่อชีวิตสุขภาพและอนามัยของประชาชนด้วยความเอาใจใส่อย่างเอื้ออาทร จำเป็นต้องใช้ศาสตร์ทางการแพทย์ ศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง หลักการและทักษะการปฏิบัติเพื่อให้การพยาบาลแบบองค์รวมแก่ผู้รับบริการ เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถดูแลตนเองได้ทั้งในภาวะสุขภาพดีและเจ็บป่วย จัดการและตัดสินใจกับภาวะสุขภาพของตนเองได้อย่างเหมาะสม¹ นอกจากนี้ พยาบาลจะต้องสามารถให้การพยาบาลแก่ผู้รับบริการทุกช่วงวัย ทุกภาวะสุขภาพ ทุกระดับของสถานบริการ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยผู้รับบริการทุกคนมีสิทธิพื้นฐานที่จะได้รับบริการด้านสุขภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และมีสิทธิที่จะได้รับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยไม่เลือกปฏิบัติ เนื่องจากมีความแตกต่าง

ทางด้านฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา สังคม ลัทธิการเมือง เพศ อายุ และลักษณะความเจ็บป่วย พยาบาลจึงต้องปฏิบัติงานท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยใช้ความรู้ความสามารถในการวางแผนการพยาบาลที่สอดคล้องกับความต้องการและแก้ปัญหาทางด้านสุขภาพที่มีความเฉพาะเจาะจงกับผู้รับบริการ เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้เมื่อพยาบาลและผู้รับบริการมีความแตกต่างกันในเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา และวัฒนธรรม ความแตกต่างดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อให้บริการด้านสุขภาพ และผลลัพธ์ด้านสุขภาพที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ²

จากการที่ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการลงทุน เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของโลก และเป็นศูนย์กลางการแพทย์ของเอเชีย รวมถึงการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

(ASEAN Community) ภายใน ปี 2563 ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่ประกอบด้วยคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันมากขึ้น ซึ่งมีโอกาสที่จะเกิดความไม่เสมอภาคทางด้านสุขภาพได้ ตัวอย่างเช่น ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ภายใต้บริบททางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ “กรณีเจ็บป่วยไม่ได้รับการรักษาดูแลจากระบบบริการ” เนื่องจากการเข้าเมืองแบบผิดกฎหมายหรือความเชื่อค่านิยมส่วนบุคคล “สื่อสารไม่เข้าใจ ... ได้รับการรักษาไม่ตรงกับโรคที่ป่วย” “ไม่เท่าเทียม ... รู้สึกไม่เป็นธรรมในการได้รับบริการสุขภาพ”³ อย่างไรก็ตาม หากพยาบาลมีความคุ้นเคยเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ทศนคติของผู้รับบริการแล้ว พยาบาลจะสามารถเรียนรู้ เข้าใจและให้การดูแลที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของผู้รับบริการได้⁴ ซึ่งหมายความว่าพยาบาลจะต้องมีสมรรถนะทางวัฒนธรรม (Cultural competence)

สมรรถนะทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของบุคลากรวิชาชีพเพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานในบริบททางวัฒนธรรมของผู้รับบริการ⁵⁻⁹ เป็นการปฏิบัติการพยาบาลบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้รับบริการที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรม แม้ว่าสมรรถนะทางวัฒนธรรมจะมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลในปัจจุบันก็ตาม จากการศึกษาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลพบว่า ระดับสมรรถนะทางวัฒนธรรมทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับปานกลาง¹⁰ สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาในการดูแลผู้รับบริการที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม พบว่าการรับรู้สมรรถนะทางวัฒนธรรมโดยรวมของนักศึกษาอยู่ในระดับการมีความตระหนักทางวัฒนธรรม และไม่มีนักศึกษาคนใดรู้สึกว่าได้ใช้สมรรถนะทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹¹

จากการศึกษาเกี่ยวกับมโนทัศน์ของสมรรถนะทางวัฒนธรรม สมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลประกอบด้วยความตระหนักทางวัฒนธรรม ความสามารถในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และทักษะการดูแลผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม และคุณลักษณะของพยาบาลที่มีสมรรถนะทางวัฒนธรรม ได้แก่ การมีความเห็นอกเห็นใจและเอื้ออาทรต่อผู้อื่น การเปิดใจกว้างและยอมรับในมุมมองทางวัฒนธรรมของบุคคลอื่น การเคารพในความแตกต่างของ

วัฒนธรรมอื่นๆ การไม่ตัดสินผู้อื่นโดยใช้มุมมองของตนเอง และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้^{9,12-15} ดังนั้น การจัดการศึกษาให้นักศึกษาพยาบาลจึงควรเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะดังกล่าวแนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย (Character education) เป็นการจัดการศึกษาด้วยความพยายามอย่างตั้งใจที่จะสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน¹⁶ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล ที่ควรพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาลมีคุณลักษณะที่ดี เช่น ความเอื้ออาทร ความเคารพ ความไม่ลำเอียง เป็นต้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมด้านอื่นๆ แนวคิดนี้จึงเหมาะสมกับการนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน

อย่างไรก็ตาม มโนทัศน์ของสมรรถนะทางวัฒนธรรมยังประกอบด้วยมิติด้านความรู้และด้านทักษะการปฏิบัติ ได้แก่ ทักษะการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม การประเมินทางด้านร่างกายบนพื้นฐานของวัฒนธรรม และทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การปฏิบัติดังกล่าวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน⁹ จากการศึกษาแนวคิดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติโดยการสร้างประสบการณ์ หรือการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential learning)¹⁷ ซึ่งเสนอว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เน้นประสบการณ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยความรู้สร้างจากการเปลี่ยนผ่านประสบการณ์ออกมาเป็นกรอบแนวคิดทางปัญญา ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสถานการณ์จริง สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย หรือจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนที่ทำให้ท้าทายแก่ผู้เรียน¹⁷ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทศนคติ และทักษะการปฏิบัติ¹⁸

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โดยนำแนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย¹⁶ และแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์¹⁷ มาใช้ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล เนื่องจากเป็นรายวิชาที่จัดประสบการณ์ภาคปฏิบัติในสถานการณ์จริง นักศึกษาจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลกลุ่มผู้รับบริการที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากนักศึกษา จะได้รับการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมแล้ว ผู้รับบริการยังจะได้รับการดูแลแบบองค์รวม ทำให้ผู้รับบริการเกิดความรู้สึก

ความพึงพอใจ และเพิ่มการร่วมมือในการปฏิบัติตามแผน
การรักษายาบาล รวมถึงเพิ่มผลลัพธ์ด้านสุขภาพ จากการเพิ่มขึ้น
ทางคุณภาพของการรักษายาบาล ลดค่าใช้จ่าย และลดความ
ไม่เป็นธรรมทางสุขภาพอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวคิด
การศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยและแนวคิดการเรียนรู้
ผ่านประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการ
พยาบาล

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
ที่พัฒนาขึ้น โดยเปรียบเทียบสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการ
พยาบาลของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการใช้รูปแบบ
และศึกษาสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษา
พยาบาล ระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

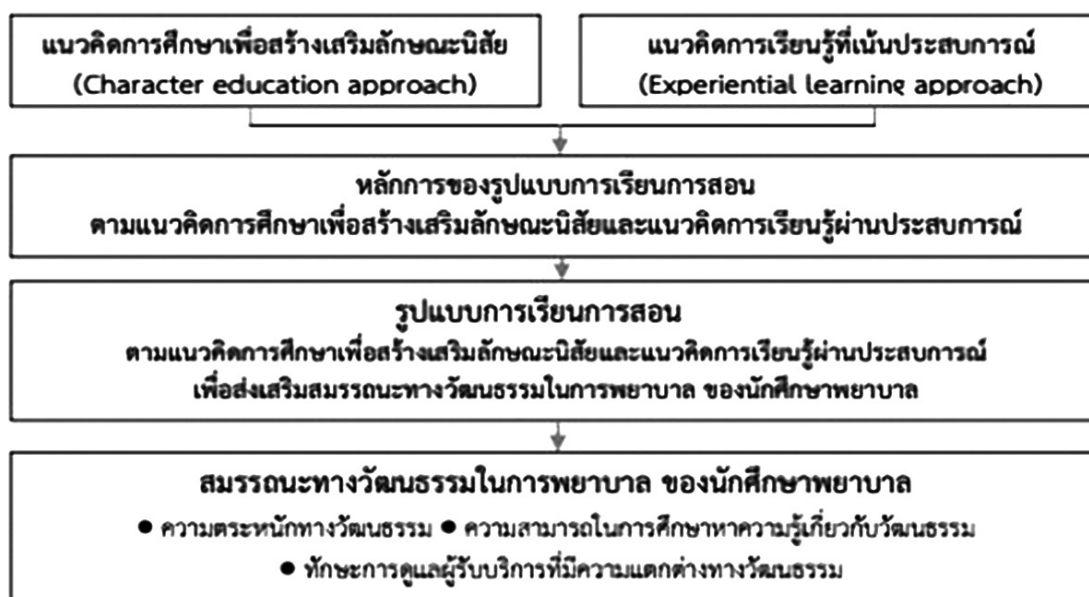
จากการศึกษาแนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้าง
ลักษณะนิสัยและแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ สรุป
ได้ว่า แนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย เป็นการ
จัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณงามความดีหรือคุณลักษณะที่ดี
ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน สอนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและ
ค่านิยมพื้นฐาน เช่น ความซื่อสัตย์ ความเมตตา ความเสมอภาค

ความรับผิดชอบ ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน เป็นต้น¹⁶
ส่วนแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เป็นกระบวนการสร้าง
ความรู้ที่เกิดขึ้นจากผู้เรียนได้รับประสบการณ์ สังเกตและ
สะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้น เกิดการโต้แย้งด้วยเหตุผล
ทำให้ผู้เรียน สร้างความคิดรวบยอดของตนเอง และสามารถ
นำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้¹⁷ เมื่อนำแนวคิดทั้งสอง
มาบูรณาการและสังเคราะห์เป็นหลักการของการจัดการเรียน
การสอน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาแบบแผนการเรียน
การสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล
จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความตระหนักทางวัฒนธรรม
ยอมรับและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง สามารถ
ศึกษาและรวบรวมความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้รับบริการ
และมีทักษะในการดูแลผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทาง
วัฒนธรรม ดังแสดงในรูปที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งออก
เป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
ตามแนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยและ
แนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ มีการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน
ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล ได้แก่ ความหมายของวัฒนธรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล จากนั้นกำหนดค่านิยมเชิงปฏิบัติการและองค์ประกอบของสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล และนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทางการศึกษา ได้แก่ แนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัย และแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ จากนั้นสร้างรูปแบบการเรียนการสอนตามผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน และการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยจัดทำเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนและแผนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิสภาการศึกษาและสาขาพยาบาลศาสตร์ จำนวน 7 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา รวมทั้งความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.57 - 1.00 จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปทดลองสอนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 16 คน ที่ฝึกปฏิบัติงานในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ² ซึ่งนักศึกษาดังกล่าวมียุทธศาสตร์ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทดลองใช้จริง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการเรียนการสอนในการนำไปใช้ในสภาพการเรียนการสอนจริง และนำผลจากการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้สอนจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 2 การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1.1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ของวิทยาลัยพยาบาลที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ปีการศึกษา 2559 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง มีเกณฑ์ใน

การคัดเลือกคือ เป็นนักศึกษาพยาบาลที่ผ่านการเรียนรายวิชาการศึกษาทั่วไป รายวิชาพื้นฐานวิชาชีพ และผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน และเป็นนักศึกษาพยาบาลที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย

1.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล แบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบบันทึกการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม โดยพัฒนาขึ้นจากกรอบแนวคิดองค์ประกอบของสมรรถนะทางวัฒนธรรม^{5,7} จากนั้นนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ รวม 5 คน เพื่อให้พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมตัวแปรตามที่ต้องการศึกษาและความตรงตามเนื้อหา ผลการพิจารณาพบว่า ทุกข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่า 0.5

แบบประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วยการประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม 12 ข้อ ด้านความสามารถในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม 3 ข้อ และด้านทักษะการดูแลผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม 13 ข้อ รวมข้อคำถามทั้งหมด 28 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนเป็นคะแนนแบบรูปกรวย 5 ระดับ คะแนนเต็มเท่ากับ 140 คะแนน นำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้งหมด โดยหารด้วย 28 ผลลัพธ์คือ ค่าคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลอยู่ระหว่าง 1.00 - 5.00

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียววัดสองครั้ง (one group pretest-posttest design) มีตัวแปรจัดกระทำคือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยและแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

ผู้วิจัยดำเนินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชา ปฏิบัติการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น ระหว่างเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน 2559 จัดการเรียนการสอนให้แก่กลุ่มนักศึกษาที่รับผิดชอบ จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 7 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน ในการสอนนักศึกษา 1 กลุ่ม ผู้วิจัยแบ่งสอนเป็น 3 วงรอบ ในแต่ละวงรอบการสอน สอนสัปดาห์ละ 3 ครั้ง เป็นเวลา 20 ชั่วโมง ใช้เวลาสอน 3 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้นเป็นเวลา

60 ชั่วโมง เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยให้ผู้เรียนประเมินตนเอง และผู้วิจัยและพยาบาลพี่เลี้ยง ประเมินผลการฝึกปฏิบัติงาน โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล และนักศึกษาบันทึกประสบการณ์ของตนเองในแบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบบันทึกประสบการณ์การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้รับบริการ เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ 3

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 2 ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้ค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบจับคู่ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบบันทึกการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้รับบริการ ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีการจัดหมวดหมู่ข้อมูลแล้วนำมาหาประเด็นหลัก

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองจาก คณะอนุกรรมการพิจารณาโครงการวิจัย กรมแพทย์ทหารบกว่า สอดคล้องกับปณิญาเฮลซิงกิและแนวปฏิบัติ ICH GCP เลขที่ IRBRTA 1452/2559 รหัสโครงการ Q026h/59_Exp วันที่ 18 ตุลาคม 2559 - วันที่ 17 ตุลาคม 2560 และติดต่อขอความร่วมมือในการวิจัยโดยทำหนังสือถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากนักศึกษาพยาบาล จากนั้นดำเนินการขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างโดยมอบเอกสารชี้แจง ซึ่งผู้วิจัยยืนยันกับกลุ่มตัวอย่างว่าจะทำการปกปิดข้อมูลต่างๆ เป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น และหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยได้รับการบอกกล่าวและเต็มใจ เมื่อกลุ่มตัวอย่างลงนามยินยอมเข้าร่วมการวิจัย จึงดำเนินการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยและแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ผลการวิจัยดังนี้

องค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ได้แก่

หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน คือ การปฏิบัติบนพื้นฐานทางจริยธรรมเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมพื้นฐานของสังคม การใช้ตัวแบบที่ดีในการปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาคุณลักษณะที่ดีและปฏิบัติบนพื้นฐานทางจริยธรรม การสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เมื่อผู้เรียนเกิดปัญหาและความขัดแย้งทั้งทางด้านความรู้และจริยธรรมในการปฏิบัติ และการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่เพื่อฝึกการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติบนพื้นฐานทางจริยธรรมจนกลายเป็นนิสัย

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน คือ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล

ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน รูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นปฏิบัติการพยาบาลบนพื้นฐานทางจริยธรรม เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนปฏิบัติตามกระบวนการพยาบาล โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับบริการ ครอบคลุมประเด็นทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์และสรุปปัญหาการพยาบาลและความต้องการการดูแลของผู้รับบริการ วางแผนการพยาบาลและปฏิบัติการพยาบาลบนพื้นฐานของวัฒนธรรมด้วยความเอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ และไม่แสดงความรู้สึกลบชองใจเมื่อให้การดูแลผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ทบทวนและตรวจสอบความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับการปฏิบัติ ร่วมแสดงความคิดเห็นและอภิปรายกับเพื่อนในกลุ่ม เพื่อปรับเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก และทัศนคติ และพัฒนาความรู้และแนวทางการพยาบาลผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสร้างแนวทางการปฏิบัติและคุณลักษณะที่ดี เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลที่ได้จากสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดคุณลักษณะที่ดีของพยาบาลและแนวทางการปฏิบัติพยาบาลแก่ผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นปฏิบัติการพยาบาลตามแนวทางปฏิบัติและคุณลักษณะที่ดี เป็นขั้นตอนการนำผลจากการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 3 แนวทางพยาบาลผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติงานครั้งต่อไป โดยผู้เรียนสามารถเลือกปฏิบัติการพยาบาลที่ตอบสนองความต้องการและปัญหาของผู้รับบริการให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของผู้รับบริการ และบนพื้นฐานของการปฏิบัติเชิงจริยธรรม

ตอนที่ 2 ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

การนำเสนอผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล มีรายละเอียดดังนี้

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลทั้งโดยรวมและรายด้าน ก่อนการทดลองสูงกว่าหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการศึกษาศมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเรียนการสอนในขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และข้อมูลจากแบบบันทึกการเรียนรู้และแบบบันทึกประสิทธิภาพการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรม นำเสนอผลการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล ดังนี้

2.2.1 ด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม

ผลจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาความตระหนักทางวัฒนธรรม ดังนี้

1) นักศึกษารับรู้วัฒนธรรมของผู้รับบริการและครอบครัว ตระหนักว่ามีความแตกต่างทางวัฒนธรรมในผู้ป่วยแต่ละราย และแตกต่างจากตนเอง รวมถึงแตกต่างจากหลักวิชาการ เช่น ผู้รับบริการเชื่อว่าสาเหตุของการเจ็บป่วยเกิดจากเวรกรรมและเจ้ากรรมนายเวรที่ตามมาจากชาติที่แล้ว ความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาทางเลือก เช่น การรักษาด้วยน้ำมันต์จากหมอมือ การรักษาด้วยยาสมุนไพร การสวดมนต์ทำสมาธิ เป็นต้น

2) นักศึกษารับฟังในสิ่งที่ผู้รับบริการและครอบครัวบอกเล่าให้ฟังอย่างตั้งใจ สามารถพูดคุยและโต้แย้งอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างความเชื่อและการปฏิบัติของมารดา และความเชื่อของตนเองในฐานะบุคลากรด้านสุขภาพเกี่ยวกับการรักษาทางเลือก ด้วยท่าทีที่สงบ ไม่แสดงสีหน้าคับข้องใจ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาล ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง (n = 21)

สมรรถนะทางวัฒนธรรม ในการพยาบาล	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม	3.58	.23	4.44	.13	16.19	.000*
ด้านความสามารถในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรม	2.84	.34	3.86	.25	10.88	.000*
ด้านทักษะการดูแลผู้รับบริการ ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม	2.81	.27	4.03	.15	23.83	.000*
สมรรถนะทางวัฒนธรรม ในการพยาบาล โดยรวม	3.08	.25	4.11	.15	18.66	.000*

* p < .05

3) นักศึกษาปรับเปลี่ยนความคิดและความรู้สึก
ของตนเอง เรียนรู้ที่จะยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของ
ผู้รับบริการ เพื่อให้การดูแลผู้รับบริการและครอบครัวบรรลุจุด
มุ่งหมายของการพยาบาล และได้รับความร่วมมือจากผู้รับ
บริการและครอบครัว ตัวอย่างเช่น

“หากสิ่งที่ผู้ป่วยและญาติเชื่อและปฏิบัติไม่ขัดต่อ
การรักษาพยาบาล ก็ควรเคารพและให้เกียรติ ไม่ขัดแย้งกับ
ความเชื่อของผู้ป่วยและญาติ”

“เมื่อครอบครัวเชื่อว่าการรักษาทางเลือก การ
รักษาโดยใช้ยาหม้อ รดน้ำมันต์ ช่วยให้หายจากโรคได้ ต้อง
ยอมรับสิ่งที่ครอบครัวของผู้ป่วยบอกก่อน เมื่อฟังจนจบ แล้วเรา
สามารถแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นได้ คืออธิบายให้ครอบครัวของผู้
ป่วยฟังว่าอาการของผู้ป่วยหายได้จากการรักษาที่โรงพยาบาล
แต่ต้องใช้เวลาในการรักษา”

2.2.2 ด้านความสามารถในการศึกษาหาความรู้
เกี่ยวกับวัฒนธรรม

ผลจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนพบว่า
นักศึกษาสามารถศึกษาและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของ
ผู้รับบริการและครอบครัวได้อย่างครอบคลุม มีโอกาสวิเคราะห์
เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากตำราเอกสารและเว็บไซต์ เช่น เมื่อ
นักศึกษาสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาและความ
ต้องการทางด้านจิตวิญญาณ ได้ข้อมูลว่ามารดาของผู้ป่วย
ที่นับถือศาสนาอิสลาม และบอกว่าไม่ทำละหมาดก็ได้ นักศึกษา
จึงสอบถามเหตุผลและทราบว่าเป็นเพราะมารดาเข้าใจว่าทาง
โรงพยาบาลไม่ต้องการให้ทำกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งอาจารย์
ผู้ป่วยอื่น

2.2.3 ด้านทักษะการดูแลผู้รับบริการที่มีความ
แตกต่างทางวัฒนธรรม

ผลจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน จากการ
สังเกตขณะที่นักศึกษาปฏิบัติงาน พบว่านักศึกษาปฏิบัติกร
พยาบาลด้วยความเห็นอกเห็นใจ ให้เกียรติและเคารพในความ
เป็นบุคคลของผู้รับบริการโดยนักศึกษากล่าวคำทักทายและ
แนะนำตัวแก่ผู้รับบริการและครอบครัวทุกครั้ง ใช้คำสุภาพ
จดบันทึกคำบอกเล่าของผู้รับบริการโดยขออนุญาตก่อนทุกครั้ง
และกล่าวคำแสดงความขอบคุณทุกครั้ง นักศึกษาเว้นระยะห่าง
จากผู้รับบริการและญาติของผู้ป่วยอย่างเหมาะสม และเลือก
เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์และตรวจร่างกายอย่างเหมาะสม
โดยหลีกเลี่ยงที่จะทำกิจกรรมดังกล่าวในเวลาที่ไม่เหมาะสม เช่น
รับประทานอาหาร สวดมนต์ ละหมาด เวลาที่อนุญาตให้ญาติ

ของผู้ป่วยเข้าเยี่ยม ยกเว้นกรณีที่จำเป็น รวมทั้งนักศึกษา
สามารถเขียนข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลที่ครอบคลุมประเด็น
ทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น การสื่อสารไม่มีประสิทธิภาพ
เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร (ชาวพม่า)/ต่างวัฒนธรรม
(ต่างภาษา) และผู้ป่วยมีแบบแผนการรับประทานอาหารที่ไม่
สอดคล้องกับการรักษาพยาบาล

การอภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตาม
แนวคิดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยและแนวคิด
การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทาง
วัฒนธรรมในการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล ดังนี้

1. ผลจากการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า
ค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาล
ด้านความตระหนักทางวัฒนธรรม ก่อนการใช้รูปแบบอยู่ใน
ระดับสูง เนื่องจากนักศึกษาที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการ
สอนเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ผ่านการเรียนรายวิชาในหมวด
วิชาการศึกษาทั่วไป ได้แก่ วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์
วิชาการศึกษาทั่วไปเพื่อการพัฒนาคน และวิชาศิลปะ
วิทยาการเพื่อการพัฒนาคน กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาชีพ ได้แก่
วิชาระบบสุขภาพและการสร้างเสริมสุขภาพ กลุ่มวิชาชีพเฉพาะ
ภาคทฤษฎี เช่น วิชาทฤษฎีทางการพยาบาลและกระบวนการ
พยาบาล วิชาการพยาบาลพื้นฐาน และวิชากฎหมายและ
จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล เป็นต้น และกลุ่มวิชาชีพ
เฉพาะภาคปฏิบัติ ได้แก่ ปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน และปฏิบัติ
การพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ มีประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ
งานในรายวิชาภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ได้เรียนรู้ว่าผู้รับบริการ
แต่ละรายมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงมีความตระหนักทาง
วัฒนธรรมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาผลลัพธ์ของ
การใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่ใช้กรอบแนวคิด
การพยาบาลข้ามวัฒนธรรมของ Josepha Campinha-Bacote
ซึ่งเป็นหลักสูตรที่นักศึกษาเรียนรายวิชาเกี่ยวกับศิลปศาสตร์
ที่หลากหลาย ซึ่งมหาวิทยาลัยเปิดเป็นรายวิชาศึกษาทั่วไปนั้น
นักศึกษาให้คะแนนตนเองในเรื่องการรับรู้ความสามารถตนเอง
ด้านความตระหนักทางวัฒนธรรมสูงกว่าหลักสูตรอื่น¹⁹

2. เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองพบว่า
ค่าเฉลี่ยของคะแนนความตระหนักทางวัฒนธรรมสูงขึ้นอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียน
การสอนภาคปฏิบัติ ฝึกปฏิบัติการพยาบาลทั้งกับผู้ป่วยจริงและ

ใช้กรณีผู้ป่วยตัวอย่าง และการสอนในคลินิกโดยใช้ตัวแบบที่ดี ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายใน ต้องการให้การดูแลที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของผู้รับบริการ เพื่อให้ผู้รับบริการพ้นภัยจากโรค และไม่เกิดโรคแทรกซ้อน ส่งผลให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก ตระหนักและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงปรับเปลี่ยนการปฏิบัติแก่ผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการให้บริการทางด้านสุขภาพของ Campinha-Bacote ที่อธิบายว่า เมื่อผู้ให้บริการด้านสุขภาพมีความปรารถนาอย่างแท้จริงที่จะให้บริการแก่ผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม จะกระตุ้นให้เกิดความพยายามที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมอย่างจริงจัง แสวงหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและปัญหาของผู้รับบริการอย่างถูกต้องตามลักษณะพื้นฐานทางวัฒนธรรม มีความไวทางวัฒนธรรม และอ่อนน้อมถ่อมตนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความตระหนักทางวัฒนธรรม²⁰ โดยผลของการใช้รูปแบบพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถนะทางวัฒนธรรมด้านทักษะการดูแลผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สูงขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงขึ้นมากกว่าสมรรถนะทางวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวเกิดจากปัจจัย ดังนี้

1) การใช้อาจารย์ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติ การพยาบาล อาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติมีบทบาทสำคัญโดยตรงต่อผู้เรียน นอกจากอาจารย์พยาบาลทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยงแนวคิดการดูแลข้ามวัฒนธรรมสู่การปฏิบัติแล้ว อาจารย์พยาบาลยังแสดงเป็นตัวอย่างที่ดีในการพิทักษ์สิทธิ์ผู้รับบริการและครอบครัวอย่างเหมาะสมทางวัฒนธรรม ให้คำปรึกษา วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาของผู้รับบริการต่างวัฒนธรรม โดยใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาแก่ผู้รับบริการ และปฏิบัติงานร่วมกับนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ทำให้นักศึกษาไว้วางใจ กล้าซักถาม และรู้สึกสบายใจที่จะแลกเปลี่ยน พูดคุยปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน เป็นการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน เรียนรู้ที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น เป็นการฝึกความไวทางวัฒนธรรม การยอมรับผู้อื่นและการเข้าใจผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาที่นำเสนอแนวคิดและกรณีตัวอย่างการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ทางคลินิกที่บูรณาการวิธีการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ร่วมกันติดตามสนับสนุนและกับการพัฒนาเชิงบวกกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ซึ่งพบว่า ภายหลังการ

ฝึกประสบการณ์ทางคลินิก นักศึกษาเกิดพัฒนาการด้านการเรียนรู้ เกิดการตระหนักรู้และเข้าใจตนเอง นำไปสู่ความเข้าใจ และเห็นใจผู้ป่วย และ เกิดความสุขจากการเรียนรู้เชิงบวก²¹

2) การใช้กรณีศึกษาผู้ป่วยจริงที่เข้ารับการรักษานในโรงพยาบาล ในขั้นตอนที่ 2 ขั้นสะท้อนคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ พบว่า สมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลด้านทักษะการดูแลผู้รับบริการที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สูงกว่าก่อนการทดลอง โดยนักศึกษสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมและการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพและความเจ็บป่วยของผู้รับบริการได้อย่างครอบคลุม สามารถเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ และนำมาสนับสนุนการวินิจฉัยปัญหาทางการพยาบาลได้ ระบูปัญหาการพยาบาลได้ครอบคลุมประเด็นทางวัฒนธรรม วางแผนการพยาบาลโดยผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ปฏิบัติการพยาบาลโดยคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม เคารพความเป็นบุคคลของผู้รับบริการ และประเมินผลการพยาบาลร่วมกับผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการใช้กรณีศึกษาของผู้ป่วยจริง ในการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะภาคปฏิบัติในคลินิกซึ่งพบว่าสามารถส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้ และพัฒนาความสามารถของนักศึกษาในการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ²² และการศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษารายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพบว่า ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ และนักศึกษาได้ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล มีความมั่นใจที่จะนำความรู้เรื่องที่เรียนไปประยุกต์ในสถานการณ์จริง และมีโอกาสนำความรู้จากวิชาต่างๆ มาบูรณาการในการแก้ไขปัญหา²³

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในทางปฏิบัติ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในทางปฏิบัติ

1.1 ผู้สอนสามารถนำรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมในการพยาบาลที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลอื่นๆ ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาและวิธีการสอนให้มีความเหมาะสมตามระดับชั้นปี และประสบการณ์ของผู้เรียน

1.2 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนผู้สอนควรมีการเตรียมความรู้ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงาน ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ควรมีการบรรยายและอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของวัฒนธรรม สามารถเชื่อมโยงและนำไปใช้ในการฝึกปฏิบัติงานการพยาบาล ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมได้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการเปรียบเทียบในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หรือเปรียบเทียบการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบอื่นๆ

2.2 สมรรถนะทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของพยาบาล ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการวิจัยในระยะยาว เพื่อการติดตามประเมินสมรรถนะทางวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อขึ้นฝึกปฏิบัติงานในรายวิชาอื่นๆ และเมื่อศึกษาในชั้นปีที่สูงขึ้น และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอย่างสูงที่ให้ “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช สนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

References

1. Royal Thai Government Gazette. Ministry of Education Announcement: Bachelor's Degree Qualification Nursing Science. 2009, Book 127, special part D. 2010.

2. Raman, J. Improved health and wellness outcomes in ethnically/culturally diverse patients through enhanced cultural competency in nurse educators. *Online Journal of Cultural Competence in Nursing and Healthcare* 2015; 5(1): 104-117. doi: 10.9730/ojccnh.org/v5i1a8
3. Nakagasien, P. and Pungbankadee, R. The study of the way of life, health problems and needs of Mon migrant workers under Mon's socio-cultural context of Samutsakorn province, Thailand. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2017; 14(3): 105-115. (in Thai)
4. Songwathana, P. Teaching cultural competence in holistic care to Thai nursing students: A case study in southern Thailand. *Asian Journal of Nursing Education and Research*. 2013; 3(2): 111-115.
5. Campinha-Bacote, J. A model and instrument for addressing cultural competence in health care. *Journal of Nursing Education*. 1999; 38(5): 203-207.
6. Giger, J., Davidhizar, R., Purnell, L., Harden, J., Phillips, J. and Strickland, O. American Academy of Nursing Expert Panel Report: Developing cultural competence to eliminate health disparities in ethnic minorities and other vulnerable populations. *Journal of Transcultural Nursing*. 2007; 18(2): 95-102.
7. Leininger, M. Cultural care theory: A major contribution to advance transcultural nursing knowledge and practices. *Journal of Transcultural Nursing*. 2002; 13: 189-192.
8. Purnell, L. D. and Paulanka, B. J. *Transcultural health care: A culturally competent approach*. Philadelphia: F. A. Davis Company. 1998.
9. Suh, E. E. The model of cultural competence through an evolutionary concept analysis. *Journal of Transcultural Nursing*. 2004; 15(2): 93-102.

10. Siriphan, S., Tohkani, D. and Tohkani, M. The cultural competency of student nurse in three provinces of southern Thai border. Princess of Naradhiwas University Journal. 2009; 1(1): 42-52. (in Thai)
11. Hirunchunha, S., Sangchan, H., Songwathana, P. and Petpichetchian, W. Perception of Thai nursing students and faculty's competence toward caring for culturally diverse clients Thai. Journal of Nursing Council. 2009; 24(1): 99-111. (in Thai)
12. Dudus, K. I. Cultural Competence: An evolutionary concept analysis. Nursing Education Perspectives. 2012; 33(5): 317-321.
13. Foronda, C. A concept analysis of cultural sensitivity. Journal of Transcultural Nursing. 2008; 19(3): 207-212.
14. Narayan, M.C. Six steps toward cultural competency: A clinician's guide. Home Health Care Management and Practice. 2001; 14: 40- 48.
15. Witting, D. R. Knowledge, skills and attitudes of nursing students regarding culturally congruent care of Native Americans. Journal of Transcultural Nursing. 2004; 15(1): 54-61.
16. Lickona, T. Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility. New York: Bandtam Books. 1991.
17. Kolb, D.A. Experiential learning. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. 1984.
18. Lisko. S.A. and O'Dell, V. Integration of theory and practice: Experiential learning theory and nursing education. Nursing Education Perspectives. 2010; 31(2): 106-108.
19. Kardong-Edgren, S. et.al. Cultural competency of Graduating BSN Nursing Students. Nursing Education Perspectives. 2010; 31(5): 278-285.
20. Campinha-Bacote, J. The process of cultural competence in the delivery of healthcare services: A model of care. Journal of Transcultural Nursing. 2002; 13(3): 181-184
21. Aekwarangkoon, S. and Toorarat, U. The integration process of experiential learning, coaching, and positive development for developing the competency and pride in the profession of nursing students. Kuakarun Journal of Nursing. 2013; 20(2): 5-15. (in Thai)
22. Punthasee, P. and Sikaow, O. The effect of clinical teaching by using case studies on the ability development of applying nursing process in clinical practice of nursing students. Thai Journal of Nursing Council 2009; 24(3): 81-93. (in Thai)
23. Chandee, M., Palee, P., Niamhom, P., Jongkae, P. and Sengpanit, T. Effect of case study teaching in the subject of nursing care for person with health problems practicum I on nursing students abilities of applying nursing process. Journal of Nursing and Education. 2014; 7(4): 134-155. (in Thai)